

Već od rane mladosti bila sam svjesna da *sustav* koji me okružuje čudno tumači događaje i procese koji su oblikovali moju svakodnevicu. Na primjer, u doba dok se moj krug svodio na obitelj i kuću u kojoj sam odrastala, bilo mi je jasno da radio koji smo slušali ima sasvim suprotan »službeni stav« o zvonima s obližnje crkve što su me svako jutro budila nego što je bio moj dojam o ugođaju koji su svakoga jutra donosila u moju sobu. U školi, u koju sam krenula 1967. godine, bilo je uputno prešutjeti pola priča što su se pričale u našoj kući, a u gimnaziji je već bilo posve jasno što se može reći naglas, a što ispod glasa. Taj stalni oprez s kojim sam odrastala, ali i osjećaj pripadnosti koji sam razvijala prema sredini u kojoj sam živjela, jer mladost je prilično zabavan dio života ako čovjek ima sreću odrastati u normalnoj obitelji, razvio je u meni potrebu da dokučim što je od tumačenja o stvarima koje su me zanimale istina a što laž.

Vjerojatno su manjak uvjerljivih objašnjenja i intuicija da se istini o događajima, ljudima i okolnostima može približiti učenjem proizveli u meni sklonost prema društvenim znanostima, iako to baš nije bilo ono što je moja najbliža okolina držala ozbiljnim odabirom. Kada sam diplomu filozofije i francuskog jezika i književnosti stavila u džep, znala sam da su me teško prohodni tekstovi njemačkog klasičnog idealizma i prozna djela francuskih majstora pera naučili misaonoj disciplini i estetskim kriterijima višim od granica u kojima je tada operirala »javnost« koja mi je bila dostupna. Ipak, bilo je sasvim izvjesno da velike teme s kojima sam se na studiju borila uglavnom nemaju veze sa stvarnošću u kojoj sam živjela. Sve što sam naučila bilo je fundamentalnog i povijesnog karaktera. Također, dio toga bila je čista ideologija. No, najviše mi je smetalo to što se malo stečenih znanja moglo primijeniti *hic et nunc* u konkretnim problemskim situacijama. Za dodatno tesaenje spoznajnih detalja trebalo se uključiti u »muški ritam« i duge debate u »odabranim krugovima«.

Kao osoba s izrazitom ženskom »agendom«, imala sam namjeru udati se i imati djecu, nisam imala ni vremena ni volje za taj »muški« raspored. Počela sam raditi i kroz posao polako uranjati u horizontalnu, lokalnu dimenziju stvarnosti i sama modelirati svoj spoznajni hodogram. Bilo mi je jasno da moram dalje učiti. Motiv je bio toliko jak da sam, uspješno preskočivši prepone dodatnog studiranja, obranila magisterij na sociologiji, društvenoj znanosti s popriličnim fondom istraživačkih alata za istraživanje društvenih činjenica. Bilo je to uoči rata u Hrvatskoj. Opremljena, dakle, istraživačkim kompetencijama koje mi je donio studij sociologije ali i kategorijama, konceptima i konstruktima koji povezuju nekad jedinstven a danas posve razdvojen sustav humanističkih i društvenih znanosti, analizirala sam uz dvoje djece, koja su se rodila na početku i kraju rata, društvenu stvarnost u kojoj sam živjela vlastitim, interdisciplinarnim kognitivnim pogonom. U tom sam procesu stekla svoje prve znanstvene kvalifikacije i mjesto u hrvatskom znanstvenom sustavu. Iako se oko mene i dalje puno toga tumačilo na čudne načine, ja sam se, u profesionalnom smislu, koncentrirana na dnevnu utrku s vremenom tipičnu za obitelji u kojima svi rade i odgajaju djecu, ipak osjećala sigurnije. Imala sam dojam da me škola naučila slojevitom razumijevanju stvarnosti. K tome, dugo učenje razvilo je osjećaj kritičnosti. Osobito prema samoj sebi. Zaključila sam da je nemoguće imati horizontalne kompetencije za razumijevanje društvene stvarnosti bez razumijevanja gospodarstva. U vrijeme kada me gospodarstvo počelo sistematski zanimati, rat je završio. Također, moja su djeca već bila dovoljno velika, pa se nekako stvorio prostor za proučavanje ekonomije. Nije baš bilo najlakše, ali ipak sam uspjela u vrijeme otvaranja pregovora o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji obraniti doktorat iz ekonomije.

Kad su u Hrvatsku početkom 2002. godine počeli dolaziti prvi europski projekti iz područja društvenih znanosti, imala sam u nogama već nekoliko godina suradnje s Amerikancima na jednom velikom akademskom projektu. Slučaj je htio da je ono što sam radila s njima bilo od interesa za europski projekt na kojem sam počela surađivati. Našla sam se, u lokalnim okolnostima, usred institucionalnog procesa koji je moju neposrednu životnu i radnu okolinu povezivao s globalnim procesima, a zadatak mi je bio sve to analizirati. Konačno interdisciplinarni zadatak: proces se nije dao objasniti bez razumijevanja »poticaja« kao makroekonomskog konstrukta, analiza se nije mogla provesti bez sociološkog formata i socioloških alata, studije slučaja i polustrukturiranih intervjua, a kontekst se nije mogao opisati bez sustavnih znanja svojstvenih humanističkim znanostima. Radilo se dakle o zadatku u kojem se moglo uživati, pa sam se nje-

mu posvetila, koliko je to već bilo moguće u složenim okolnostima napredovanja u znanstvenim zvanjima koje su tada vladale u Hrvatskoj, s dužnom pažnjom.

Upravo taj tekst, koji je, dakle, bio dio europskog projektnog zadatka, pa je stoga napisan na engleskom, otvara ovu malu knjigu. Pisan kao studija slučaja interkontinentalne akademske suradnje, analizirao je u realnom vremenu složeni proces transfera suvremenih visokoškolskih praksi u zemlji u kojoj je netom završio rat i u kojoj je politički kontekst odgađanja integracijskih procesa počeo stvarati modernizacijske deficite. Kao i mnogi slični tekstovi iz Hrvatske, iz tog vremena, završio je u arhivama međunarodnog znanstvenog projekta od kojeg me je, uskoro, poslovna dinamika odvela u posve drugom smjeru. U stručnom smislu radilo se zapravo o evaluaciji koja će, neočekivano, gotovo deset godina kasnije poslužiti kao dio službene dokumentacije evaluatorima federalnog američkog ureda za ocjenu uspješnosti američkih akademskih projekata. Neposredno nakon završetka rada na spomenutom projektu počela sam prvi put aktivno tražiti za sebe znanstveni status koji su dotad već osvojili mnoge moje kolegice i kolege čija je specijalizacija bila dublje usađena u jedno polje. No, u Hrvatskoj je afirmacija »u dva polja« ispala gotovo nemoguća misija. Činilo se, naime, da sustav znanstvenog promoviranja ne može prepoznati vrijednost interdisciplinarnog obrazovanja koje sam u 20 godina školovanja kumulirala, iako je dotad već bilo posve izvjesno da broj autorskih radova u mojem slučaju ne predstavlja problem jednako kao što je bilo izvjesno da mi poslodavci rado potpisuju ugovor o radu.

To osobno iskustvo, ali i horizontalni analitički uvid uvidi koje sam imala, snažno su mi sugerirali da *sustav* koji me okružuje kasni u prepoznavanju i prihvaćanju kompetencija i temata koji su bili društveno relevantni izvan granica moje domovine. Zahvaljujući činjenici da je akademska autonomija Sveučilišta u Zagrebu ipak nadjačala kampanilistički obzor nekih njegovih sastavnica, zadržala sam status znanstvenice unatoč tome što se *sustav* izrazito trudio da me s tog popisa makne. S druge strane, suprotno intencijama *sustava* s kojim sam se borila, moj je istraživački rad napredovao. Toliko da mi je postalo jasno da *sustav* neće prepoznati suštinski problem koji stoji iza prosvjeda koji su 2007. počeli bivati vidljivi na Cvjetnom trgu. U to sam vrijeme već bila dovoljno zrela da se angažiram. Onako kako sam jedino mogla. U kućnoj radinosti. Zanimajući sociologa. S načelom koje mi je draga i vrlo cijenjena kolegica, posvećena ruralna sociologinja, utuvala u glavu kao temeljnu maksimu naše profesije: »za povijest ima vremena«, napisala sam seriju tekstova koji su u realnom vremenu kontekstualizirali društveno relevantne teme za koje sam imala znanstvenu

kompetenciju. Ti su tekstovi, objavljeni unatoč posvemašnjoj medijskoj blokadi glavnih dnevnih novina i nacionalnih tjednika u kulturnim glasilima, na slabo vidljivim portalima, s različitim političkim predznacima, središnji dio ove knjige. Svi ovdje okupljeni tekstovi nastali su u razdoblju od 2007. do 2011. godine, prateći društvenu dinamiku procesa koji je osporavao političkim elitama u Hrvatskoj raspolagati javnim prostorom kao da je njihov. Knjiga završava tekstem iz 2012. koji predstavlja početak sistematiziranja problema o kojem sam pisala u tisku kao angažirani sociolog. Ali sistematizacija je dug posao. Kako bi se znalo da je u toku, šaljem javnosti na znanje ovu knjigu. Radi evidencije. I povijesti u kojoj sudjeluju i žene.